

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

ครู นับว่าเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในการจัดกระบวนการเรียนการสอน เพื่อสร้างให้นักเรียนเป็นผู้ประสบความสำเร็จ และเป็นคนที่มีคุณภาพอย่างสมบูรณ์ คือ สร้างให้ผู้เรียนเป็นคนเก่งคิด เก่งเรียน เก่งงาน อีกทั้งยังสร้างให้ผู้เรียนเป็นคนกล้าคิด กล้าทำ กล้าตัดสินใจ และสร้างให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีคุณธรรม มีความรับผิดชอบ ครูในฐานะเป็นผู้จัดประสบการณ์ และบรรยากาศในกระบวนการเรียนรู้จึงต้องมี ภารกิจที่สำคัญ คือ การจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (2546ข: 11-14) ได้ให้ความสำคัญกับบทบาทหน้าที่ของครูและได้กำหนดแนวการจัดการศึกษาไว้ในหมวดที่ 4 มาตรา 22- มาตรา 30 โดยบทบาทของครูในยุคปฏิรูปต้องจัดการศึกษาโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต บูรณาการความรู้ คุณธรรม และกระบวนการเรียนรู้ตามความเหมาะสม โดยเน้นเนื้อหาความรู้ และประสบการณ์ที่เกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทักษะด้านคณิตศาสตร์ ด้านภาษาเน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง และทักษะในการประกอบอาชีพ จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมสอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลให้มีการฝึกทักษะกระบวนการคิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน เกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง การจัดการ และประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา ส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อมสื่อการเรียน อำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมถึงประเมินผลการเรียนรู้โดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและผลการทดสอบ ควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา

พฤติกรรมการสอนของครูเป็นปัจจัยสำคัญในการจัดกระบวนการเรียนการสอนให้ประสบผลสำเร็จ สัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายของหลักสูตร หากครูมีพฤติกรรมสอนที่ดีมีประสิทธิภาพย่อมสามารถดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน ได้อย่างมีประสิทธิภาพและส่งผลให้นักเรียนพัฒนาความรู้ความสามารถไปด้วย

พฤติกรรมสอนของครูส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาโดยตรง เพราะพฤติกรรมที่ดีย่อมมีปฏิกริยาผลลัคนให้พฤติกรรมสอนดำเนินไปในทางที่ดี (สุพรรณ, 2537) ซึ่งชาญชัย (ม.ป.ป.) ให้ความเห็นสอดคล้องกันว่า พฤติกรรมสอนของครูมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ถ้านักเรียนรู้สึกพึงพอใจ สบอารมณ์ในการกระทำหรือพฤติกรรมที่ครูแสดงต่อตน ต่อเพื่อน ย่อมส่งผลให้นักเรียนมีความสนใจอยากเรียน อยากรู้ มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนการสอน

จากแนวคิดดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าพฤติกรรมสอนของครูเป็นปัจจัยสำคัญในการจัดการเรียนการสอนให้ประสบผลสำเร็จ ในสภาพการณ์ปัจจุบัน พฤติกรรมสอนของครู ส่วนใหญ่ที่ปรากฏคือ ครูมุ่งเน้นการสอนแบบท่องจำเพื่อสอบมากกว่ามุ่งให้นักเรียนคิดวิเคราะห์และแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง สื่อที่ให้ประกอบการสอนและเนื้อหาสาระการเรียนรู้ไม่สอดคล้องกับโลกแห่งความจริงทำให้นักเรียนจำนวนมากคิดไม่เป็น ไม่ชอบอ่านหนังสือ ไม่รู้วิธีการเรียนรู้ ส่งผลให้คุณภาพทางการศึกษาดำ สัมฤทธิ์ผลทางการเรียนมีแนวโน้มลดต่ำลง (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2540) ซึ่งสอดคล้องกับ รุ่ง (2542: 129-133) ที่กล่าวไว้ว่า จุดอ่อนของครูคือไม่มีความรู้วิชาการศึกษา เช่น การเตรียมการสอน จิตวิทยาการศึกษา และการวัดผลการศึกษา ครูส่วนใหญ่ขาดการพัฒนาตนเอง ไม่ค่อยได้รับการอบรมหลังจบการศึกษา และตัวครูเองก็ไม่ได้พยายามที่จะไปศึกษาเพื่อพัฒนาตนเอง จึงทำให้ตามไม่ทันความก้าวหน้าทางวิทยาการ ขาดการวิจัยและพัฒนา ยังคงการเรียนการสอนไปในลักษณะเดิม ไม่มีการค้นพบนวัตกรรมใหม่ ๆ และยังขาดเสรีภาพและวิชาการ

จากรายงานการวิจัยเรื่องการศึกษาสภาพความคาดหวัง สภาพปัจจุบันและปัญหาของกระบวนการจัดการเรียนการสอนระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาในวิชาภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ของกองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ (2541) ระบุถึงปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการจัดกระบวนการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยในส่วนของครูผู้สอน พบว่า ครูไม่สามารถนำหลักการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร ไปปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนได้ วิธีการสอนที่ครูปฏิบัติมากคือ วิธีการบอก อธิบาย หรือบรรยาย ซึ่งเป็นวิธีที่

ไม่สอดคล้องกับความต้องการในการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรที่เน้นให้ให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ รวมทั้งมีรูปแบบการเรียนการสอนที่หลากหลายเพื่อกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้

นอกจากนี้ กรมวิชาการ (2539) ได้กล่าวถึงปัญหาในการเรียนการสอนภาษาไทยด้านตัวครูไว้ว่า ครูขาดความรู้ ความเข้าใจขั้นต้นของวิธีสอน มุ่งเน้นความรู้ให้ท่องหลักเกณฑ์ต่าง ๆ โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และใช้วิธีสอนเหมือนกันหมดทุกคน อีกทั้งครูไม่เข้าใจจุดมุ่งหมายของหลักสูตรทำให้เขียนแผนการสอนและจัดการเรียนการสอนไม่สอดคล้องกับหลักสูตร ขาดสื่อการเรียนการสอน ทำการวัดและประเมินผลโดยใช้แบบทดสอบเพียงอย่างเดียว ใช้คำถามปลายปิด จัดกลุ่มนักเรียนเป็นกลุ่มใหญ่เกินไปทำให้นักเรียนไม่สนใจในการร่วมกิจกรรมในชั้นเรียน ขาดการแก้ไขข้อบกพร่องของนักเรียนเป็นรายบุคคล ปัญหาในการสอนภาษาไทยที่เกิดจากครูผู้สอนคือ ครูไม่เข้าใจหลักสูตร ไม่ศึกษาหลักสูตรไม่เข้าใจวิธีการประเมินผลที่ถูกต้อง ไม่ใช้สื่อการเรียนการสอนภาษาไทย ไม่รู้จักการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ใช้วิธีสอนไม่เหมาะสมกับเด็ก มีเจตคติที่ไม่ดีต่อการสอนภาษาไทย

กรณีการ (2535) ได้กล่าวว่า ครูภาษาไทยบางคนใช้วิธีสอนแบบเก่า ๆ ไม่ยอมเปลี่ยนแปลง ไม่ใช้เทคนิคในการสอนแบบต่าง ๆ ไม่ใช้สื่อการสอนที่น่าสนใจ ไม่คำนึงถึงความแตกต่างของนักเรียนแต่ละคน ใช้วิธีการสอนแบบเดียวเหมือนกันหมดทำให้นักเรียนที่เก่งเกิดความเบื่อหน่าย นักเรียนที่เรียนช้าเรียนไม่ทันเพื่อน สอดคล้องกับ สายใจ (2538) กล่าวว่าครูขาดประสบการณ์และความเข้าใจในการสอน ด้านหลักสูตร ขาดความรู้ความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รวมถึงการเลือกสื่อและผลิตสื่อประกอบการเรียน ตลอดจนไม่เข้าใจวิธีการประเมินผลการเรียนรู้ที่ถูกต้อง และไม่มีการเตรียมการที่จะทำให้นักเรียนเกิดคุณลักษณะและตอบสนองจุดมุ่งหมายของหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยได้ดั่งนั้น ขึ้นอยู่กับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือพฤติกรรมการสอนของครูภาษาไทยเป็นสำคัญ ดังนั้นครูจึงมีบทบาทสำคัญคือบทบาทของผู้สร้างคุณค่าให้เกิดขึ้นในตัวของผู้เรียนด้วยการถ่ายทอดวิชาความรู้แขนงต่าง ๆ จนผู้เรียนสามารถเป็นผู้รอบรู้ นำเอาความรู้ที่ได้รับเหล่านั้นไปใช้ในการพัฒนาตนเองให้เจริญก้าวหน้า และบทบาทของผู้สร้างคุณลักษณะของความเป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรมเป็นเครื่องมือกำกับเพื่อให้ผู้เรียนกลายเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในอนาคต ดังนั้นครูจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนบทบาทของตนเองจากการเป็นผู้บรรยายมาเป็นผู้แนะนำที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ การค้นหา และค้นพบสิ่งใหม่ ๆ ส่งเสริมช่วยเหลือให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ สอนโดยใช้เทคโนโลยีและ

นวัตกรรมใหม่ ๆ เน้นให้ผู้เรียนทำงานร่วมกันเป็นทีม รวมถึงครูต้องเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงและมี ส่วนปรับเปลี่ยนการศึกษาในระดับต่าง ๆ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2544) ตระหนักในความสำคัญของการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้และมีเจตนารมณ์ที่จะยกย่องเชิดชูเกียรติบุคลากรต้นแบบการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ ที่มีรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้และการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ที่เป็นแบบอย่าง มีผลงานดีเด่นและประสบความสำเร็จ สามารถขยายเครือข่ายได้อย่างมีประสิทธิภาพให้ปรากฏต่อสาธารณชน จึงได้คัดเลือกบุคลากรดังกล่าวให้เป็นบุคลากรต้นแบบการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้รางวัลครูเกียรติยศ โดยได้เริ่มดำเนินการในปีการศึกษา 2544 เป็นต้นมา จำนวน 18 สาขาวิชา ภาษาไทยเป็นสาขาวิชาหนึ่งที่มีการคัดเลือกบุคลากรต้นแบบการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้รางวัลครูเกียรติยศสาขาวิชาภาษาไทย การศึกษาโดยการนิเทศติดตามงานในพื้นที่ ผลงานและการสัมภาษณ์บุคลากรแกนนำปฏิรูปการเรียนรู้ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2544 พบว่า ครูเกียรติยศมีการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมในการจัดการเรียนรู้ มีการพัฒนาตนเอง โดยมีความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้ มีลักษณะของการใฝ่รู้ และมีความยินดีที่จะเสียสละงบประมาณส่วนตัวในการแสวงหาความรู้ เป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งบุคลากรดังกล่าวสามารถเป็นต้นแบบในการปฏิรูปการเรียนรู้ให้คำแนะนำปรึกษาแก่เพื่อนครูในสาขาวิชาภาษาไทยได้เป็นอย่างดีและมีประสิทธิภาพ

จากผลการคัดเลือกบุคลากรต้นแบบปฏิรูปการเรียนรู้รางวัลครูเกียรติยศ (honorary teacher) สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดระยอง ประจำปี 2545 ครูวุฒม์ สัจมน ผ่านเกณฑ์การประเมินจากสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งครอบคลุมการประเมิน 6 ด้าน คือ 1) คุณลักษณะของครู 2) การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ 3) บทบาทครู 4) บทบาทนักเรียน 5) การสร้างสื่อการเรียนรู้ 6) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ได้รับยกย่องให้เป็นครูต้นแบบปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ สาขาภาษาไทย นอกจากนี้ยังได้รับรางวัลบุคคลต้นแบบยอดเยี่ยมแห่งปี 2546 สาขาข้าราชการครูดีเด่น จากหนังสือ Teacher of Model Magazine รางวัลเหรียญทองสาขาภาษาไทย ช่วงชั้นที่ 3 รางวัลครูดีในดวงใจ จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2 และทำหน้าที่เป็นวิทยากรอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวังจันทร์ จังหวัดระยอง วิทยากรประจำชมรมรักษ์ภาษาไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2 ซึ่งจะเห็นได้ว่าครูวุฒม์ สัจมน มีผลงานและความสามารถด้านวิชาภาษาไทยเป็นที่ประจักษ์และเป็นที่ยอมรับจากองค์กรต่าง ๆ

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาถึงพฤติกรรมการสอนของครูเกียรติยศวิชาภาษาไทยโดยมุ่งศึกษาเฉพาะ 6 ด้าน คือ 1) คุณลักษณะของครู 2) การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ 3) บทบาทครู 4) บทบาทนักเรียน 5) การสร้างสื่อการเรียนรู้ 6) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ พฤติกรรมการสอนเป็นมีทั้งส่วนที่เป็นพฤติกรรมภายนอกที่ปรากฏให้เห็นและรู้ความหมายได้ และมีส่วนที่เป็นพฤติกรรมภายในที่เป็นค่านิยม ความเชื่อ ความรู้สึกลึกซึ้งของครูเกียรติยศซึ่งต้องใช้เวลาสังเกตอย่างมีส่วนร่วม ใช้เวลาศึกษาอย่างยาวนาน และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจึงจะเข้าใจและรู้ความหมายถึงพฤติกรรมและเหตุผลของการแสดงออกอย่างแท้จริงของครูเกียรติยศ จึงจำเป็นต้องใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพในการวิจัยครั้งนี้

ผู้วิจัยในฐานะครูสอนภาษาไทยจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษา พฤติกรรมการสอนของครูเกียรติยศวิชาภาษาไทยว่ามีพฤติกรรมการสอนเป็นเช่นไร มีปัญหาในการจัดการเรียนการสอนหรือไม่ อย่างไร และมีวิธีการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างไร ผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้จะเป็นการเผยแพร่กระบวนการเรียนการสอนภาษาไทยที่มีประสิทธิภาพของครูเกียรติยศวิชาภาษาไทย เพื่อให้เพื่อนครูสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยสูงขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาพฤติกรรมการสอนของครูเกียรติยศวิชาภาษาไทย โดยมุ่งศึกษาเฉพาะ 6 ด้าน คือ 1) คุณลักษณะของครู 2) การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ 3) บทบาทครู 4) บทบาทนักเรียน 5) การสร้างสื่อการเรียนรู้ 6) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ได้แนวทางและเกิดแนวคิดในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยโดยครอบคลุม 6 ด้าน คือ 1) คุณลักษณะของครู 2) การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ 3) บทบาทครู 4) บทบาทนักเรียน 5) การสร้างสื่อการเรียนรู้ 6) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อให้ครูที่สอนภาษาไทยสามารถนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทยต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังนี้

1. กรณีศึกษาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูภาษาไทยที่ได้รับคัดเลือกจากสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดระยองให้เป็นครูเกียรติยศวิชาภาษาไทย ประจำปี 2545 จำนวน 1 คน คือ ครูวรุตม์ สัจมัน สอนวิชาภาษาไทยระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนบ้านวังจันทร์ อำเภอวังจันทร์ จังหวัดระยอง
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม (focus group) ครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 ชั้นเรียนละ 10 คน ซึ่งสอนโดยครูเกียรติยศวิชาภาษาไทย ประกอบด้วย นักเรียนที่มีผลการเรียนวิชาภาษาไทยระดับสูง 3 คน ระดับปานกลาง 4 คน และระดับต่ำ 3 คน โดยดูจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยในภาคเรียนที่ 1 คะแนน 80 คะแนนขึ้นไปจัดอยู่ในกลุ่มนักเรียนที่มีผลการเรียนวิชาภาษาไทยระดับสูง คะแนน 60-79 คะแนนจัดอยู่ในกลุ่มนักเรียนที่มีผลการเรียนวิชาภาษาไทยระดับปานกลาง คะแนน 50-59 จัดอยู่ในกลุ่มนักเรียนที่มีผลการเรียนวิชาภาษาไทยระดับต่ำ
3. พฤติกรรมการสอนของครูเกียรติยศวิชาภาษาไทย เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นก่อนระหว่างและหลังมีการสอนในห้องเรียน โดยมุ่งศึกษา 6 ด้าน คือ 1) คุณลักษณะของครู 2) การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ 3) บทบาทครู 4) บทบาทนักเรียน 5) การสร้างสื่อการเรียนรู้ 6) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

นิยามศัพท์

ครูเกียรติยศวิชาภาษาไทย หมายถึง ครูผู้สอนวิชาภาษาไทยที่ได้รับคัดเลือกจากสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดระยอง และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ มีคุณสมบัติผ่านเกณฑ์ที่ทางกระทรวงศึกษาธิการกำหนดได้รับคัดเลือกให้เป็นบุคคลากรต้นแบบปฏิรูปการเรียนรู้และได้รับรางวัลครูเกียรติยศวิชาภาษาไทย

พฤติกรรมการสอนภาษาไทย หมายถึง การกระทำ การปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการสอนภาษาไทยที่แสดงออกอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งสามารถสังเกตได้จากการสอนของครูเกียรติยศ วิชาภาษาไทย มุ่งศึกษาเฉพาะ 6 ด้าน คือ 1) คุณลักษณะของครู 2) การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ 3) บทบาทครู 4) บทบาทนักเรียน 5) การสร้างสื่อการเรียนรู้ 6) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

คุณลักษณะของครู หมายถึง พฤติกรรมหรือการกระทำที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานที่เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ มีคุณลักษณะความเป็นครู เช่น ความรับผิดชอบ ความขยันหมั่นเพียร ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รักและศรัทธาในอาชีพครูภาษาไทย

การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการสร้างแผนงานหรือโครงการที่ครูเกียรติยศวิชาภาษาไทยได้เตรียมการจัดการเรียนรู้ไว้ล่วงหน้าเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อใช้ปฏิบัติการเรียนการสอนในวิชาภาษาไทยอย่างเป็นระบบระเบียบ โดยใช้เป็นเครื่องมือสำหรับจัดการเรียนรู้เพื่อนำนักเรียนไปสู่จุดประสงค์การเรียนรู้และจุดมุ่งหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ โดยให้ผู้เรียนมีโอกาสเรียนรู้ หรือทำกิจกรรมทั้งรายบุคคลและเป็นกลุ่ม โดยครูมีการตรวจสอบติดตาม และบันทึกการพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคล โดยมีกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนได้คิด ปฏิบัติหาคำตอบอย่างหลากหลาย แสวงหาความรู้และคำตอบด้วยตนเอง

บทบาทครู หมายถึง การกระทำหน้าที่ในขณะปฏิบัติการในโรงเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง และเรียนรู้อย่างมีความสุข เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงออกอย่างอิสระตามความสามารถเป็นรายบุคคล และสามารถพัฒนาตนเองให้มีความรู้ ทักษะในเนื้อหาวิชา แนวทางการจัดการเรียนรู้อย่างถูกต้องและแม่นยำ รวมถึงการกระทำนอกโรงเรียนช่วยพัฒนาเพื่อนร่วมงานหรือเครือข่ายให้มีความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาที่สอน และแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ถูกต้องอย่างต่อเนื่อง

บทบาทนักเรียน หมายถึง การกระทำหน้าที่ในขณะปฏิบัติการในห้องเรียนเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ที่วางไว้ในการเรียนรู้แต่ละครั้ง โดยผู้เรียนแต่ละคนต้องมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ คิด ตัดสินใจ เลือกรูปแบบการเรียนรู้ ลงมือปฏิบัติตามความสนใจ ความสามารถของตัวเอง รวมถึงร่วมทำงานกับกลุ่มได้เป็นอย่างดีผลิตผลงานและความรู้ที่มีประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น

การสร้างสื่อการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการที่ครูนำวัสดุอุปกรณ์มาผลิตหรือสร้างสื่อการเรียนรู้เพื่อใช้สอนภาษาไทยให้นักเรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ กระตุ้นนักเรียนให้เรียนรู้อย่างรวดเร็ว นักเรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง มีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาและประเมินสื่อการเรียนรู้

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการที่ครูใช้ตรวจสอบความสามารถของนักเรียนในวิชาภาษาไทย โดยใช้เครื่องมือวัดและประเมินผลชนิดต่าง ๆ วัดผลในช่วงเวลาก่อนสอน ระหว่างสอน และหลังการสอน แล้วสรุปผลการประเมินตามเกณฑ์วิชาภาษาไทยที่กำหนดไว้